

Hỏi, Ngã các tiếng kép

Tác Giả: Nguyễn Hữu Tân
Thứ Ba, 09 Tháng 2 Năm 2010 13:14

Chị Huy n mang n ng ngã đau /Anh không s c thu c, hỏi đâu x c vào

Ă	=	AW	Â	=	AA
Ê	=	EE	Đ	=	DD
Ô	=	OO	Ơ	=	OW
Ư	=	UW	ƯƠ	=	OUW

DẤU SẮC	(')	=	S
DẤU HUYỀN	(˘)	=	F
DẤU HỎI	(?)	=	R
DẤU NGÃ	(~)	=	X
DẤU NẶNG	(.)	=	J

Tôi đ c m t Giáo s Vi t Văn năm h c đ L c tr ng Petrus Ký cho m t câu th nh sau đ nh nguyên t c đ u hỏi, đ u ngã cho nh ng ch đi đôi v i nhau. Đó là:

“Chị HUY N mang N NG NGÃ đau

Anh KHÔNG S C thu c, H I đâu x c vào

Thí đ : “h ng l ” (L NG đ u N NG thì L ph i đ u NGÃ)

“khúc khu u (KHÚC đ u S C thì KHU U ph i đ u H I)

“đ y đ ” (Đ Y đ u N NG thì Đ ph i đ u NGÃ)

Hỏi, Ngã các từ kép

Tác Giả: Nguy&n H&u Tân

Thứ Ba, 09 Tháng 2 Năm 2010 13:14

“l&u ng” (L&u d&u HUY&N thì L&u NG ph&i d&u NG&A)

Tôi nh& hình nh& Th&y có nói, tuy nhiên cũng có vài b&t l&

CÁC T& KÉP

Kính Tân huynh, Đ&n gi&n h&n, CÁC T& KÉP thì:

1. KHÔNG, S&C = H&I

2. HUY&N, N&NG = NG&A

(trong hai ch&, mà 1 ch& KHÔNG có d&u hay có d&u S&C thì ch& k& bên nó ph&i là D&U H&I. và n&u m&t trong hai ch& có D&U HUY&N hay D&U N&NG thì ch& kia ph&i D&U NG&A)

Tuy nhiên v&n có ngo&i l&.

Ch&ng h&n: M&t m&i thì ch& M&I D&U H&I. T&i sao? Vì M&t M&i là t& GHÉP ch& không ph&i t& KÉP.

T& GHÉP và T& KÉP khác nhau nh& th& nào?

T& GHÉP KHI L&Y RA DÙNG M&T CH&, T& NÓ CŨNG CÓ NGHĨA RIÊNG c&a nó, Còn t& GHÉP dùng riêng t&ng ch& V&N CÓ NGHĨA.

Thí d&: S&ch s& (t& kép. N&u b& ch& s&ch thì ch& s& không có ý nghĩa gì h&t, N&U TR&&C HO&C SAU ch& S& KHÔNG CÓ CÁC T& KHÁC.

M&o mu&i góp ý xin Nguy&n huynh thông c&m.

Thái Qu&c M&u

Phép Nói và Vi&t Hỏi Ngã

H& T&&ng

Phân n&a ng&&i Vi&t Nam, t& Thanh Hóa tr& ra, v& ph&&ng di&n h&i, ngã, nói và vi&t r&t đúng, còn m&t phân n&a, t& Ngh& Tĩnh tr& vào, nói không phân bi&t hai thanh này và vi&t r&t l&m. S& tr&n l&n hai thanh này thành m&t s& là m&t vi&c làm cho ti&ng Vi&t nghèo nàn thêm, và làm cho l&m câu thành t&i nghĩa. Ng&&i có ý th&c không ai dám ch& tr&&ng m&t vi&c nông n&i nh& v&y. Mà phân bi&t hai thanh, khi nói và vi&t, đ&i v&i ng&&i đằng trong, là m&t m&t v&n đ& to: v&n đ& h&i ngã.

M&y năm nay, đã có nhi&u ng&&i nghiên c&u v&n đ& này và đ&a ra m&t lu&t, mà chúng tôi xin g&i là lu&t Nguy&n Đình, đ& nh&c nh& ng&&i đã nêu nó ra tr&&c nh&t. Cái hay - và cũng là cái đ& - c&a lu&t Nguy&n Đình là đ& cho ng&&i đã khá gi&i ti&ng Vi&t dùng đ&&c mà thôi. Đ&i v&i k& thi&u h&c, thì công đ&ng c&a nó r&t ít.

Hỏi, Ngã các tặc kếp

Tác Giả: Nguy&#n H&#u Tân
Thứ Ba, 09 Tháng 2 Năm 2010 13:14

L&#i giá tr&#c a lu&#t t&#y ch&# trong ph&# m vi chính t&#. Ng&#&#i đ&#ng trong, d&#u cho đ&# th&# o r&#i, cũng không sao nói đúng đ&#&#c.

Mu&#n gi&#i quy&#t đ&#n c&#i r&# v&#n đ&# này, ta hãy nghĩ xem: t&#i sao ng&#&#i đ&#ng ngoài, d&#u ch&#ng bi&#t lu&#t Nguy&#n Đ&#nh, v&#n nói đúng và vi&#t đúng h&#i ng&#? &#y b&#i vì t&# thu&# m&#i h&#c nói, h&# đ&# nghe chung quanh h&#, hai thanh này phân bi&#t rõ ràng. V&#y ph&#&#ng pháp c&#a âm h&#c, đ&#i v&#i m&#i ng&#&#i, và áp d&#ng cho t&#t c&#, s&# thành ph&#&#ng pháp gi&#i quy&#t đ&#&#c v&#n đ&# đ&#n tri&#t đ&#.

D&#u ta có th&#o thông l&# này, hay thông l&# n&#, mà ta nói v&#n sau, thì tr&# em nghe ta nói sai, s&# nói sai, &#t là v&#n đ&# hãy còn mãi.

Vi&#c đánh d&#u đúng, tuy là c&#n ch&# là gáo n&#&#c đ&# t&#&#i tr&#n l&#a to, làm sao mà tr&# đ&#m cháy đ&#&#c? Còn n&#u ta nh&# các thông l&# làm ph&#&#ng ti&#n riêng đ&# phân bi&#t h&#i, ng&#, h&#u nói đúng, thì th&# h&# sau nghe ta nói đúng, s&# nói đúng. R&#i ít lâu, &# toàn cõi Vi&#t Nam, s&# không còn v&#n đ&# n&#. Chúng tôi soạn t&#p sách v&#n đ&# gi&#i quy&#t v&#n đ&# h&#i ng&#. Khi ai n&#y đã nói đúng và vi&#t đúng c&# r&#i, v&#n đ&# s&# không còn, sách s&# h&#t c&#n, hóa thành vô d&#ng. Nên lòng c&#u nguy&#n là đ&#&#c m&#t ngày g&#n đ&#y, sách s&# không đ&#&#c dùng n&#a, và ch&# dành cho nh&#ng k&# kh&#o c&#u tài li&#u l&#ch s&# xem ch&#i mà thôi.

LÀM SAO BI&#T Đ&#&#C TI&#NG NÀO H&#I TI&#NG NÀO NG&#

Ph&#&#ng Pháp T&#&#nhiên

Khi ta bi&#t cách nói r&#i, mu&#n có th&# phân bi&#t ti&#ng nào h&#i, ti&#ng nào ng&#, thì nên theo ph&#&#ng pháp t&#&#nhiên h&#n h&#t, là h&#c.

Ph&#&#ng pháp này đã đem l&#i nh&#ng công hi&#u rõ ràng. Nhi&#u ng&#&#i ngo&#i qu&#c, tuy nói ti&#ng Vi&#t r&#t khó khăn, song đã ch&#u khó h&#c c&#n th&#n r&#i, thì nói, vi&#t r&#t đúng h&#i ng&#. Nhi&#u ng&#&#i đ&#ng trong, ch&#u khó h&#c, cũng nói đ&#&#c vi&#t đúng nh&# ng&#&#i đ&#ng ngoài. Mà b&#ng ch&#ng đích xác h&#n h&#t là, c&# m&#t cõi B&#c Vi&#t, ai cũng nói đúng nh&# h&#c t&# thu&# bé &# n&#i chung quanh mình.

Cái may c&#a ng&#&#i đ&#ng ngoài, là s&# h&#c này là m&#t cái h&#c th&#&#ng xuyên, trong m&#i lúc nghe

Hỏi, Ngã các từ kếp

Tác Giả: Nguyễn Hữu Tân
Thứ Ba, 09 Tháng 2 Năm 2010 13:14

nói, trong mỗi lúc nói, mà người nói có thể có hay đôi tí công cụ gì không. Chung quanh mình, cha, mẹ, anh, chị, bè, bạn, người xóm, thầy là người nói thầy sẵn sàng dạy mình, và người nói người đòi thầy dạy đúng phương pháp tự nhiên. Kép từ là lên năm, lên sáu tuổi, đứa bé đã học xong rồi, đứa trẻ học khi đi học đi rồi về đi.

Cái rồi của người đi đàng trong là không có từ học tự nhiên. Ngay nhà trường chính quy cũng vẫn là một lớp học thi u sót về về đi này. Thầy giáo nào có công, cũng chỉ dạy cho học trò đánh dấu đúng, khi viết. Chúng tôi chưa học gì phương pháp tự nhiên. Đàng trong đã dạy học trò nói thanh ngã, thanh hỏi bao giờ. Và cũng chỉ nên trách học, vì chính học còn chưa nói được thay!

Vậy còn phải học, tuy trong những điều kiện khác nhau, những người tìm tìm ra một hoàn cảnh gần tự nhiên, và đối theo một phương pháp tự nhiên. Hoàn cảnh này, là một nhóm người biết cách dạy nói đúng, viết đúng hỏi, ngã. Phương pháp này, là nên học thuộc lòng, không khác nào trẻ con mỗi học nói phải thuộc tiếng mẹ, không khác nào người ngoi quóc học nói phải học thuộc tiếng mẹ.

Trong khi nói chuyện, nếu phải dùng từ một tiếng để suy nghĩ nên nói thanh nào, thì làm sao cho người được xuôi, người còn nói chỉ đến việc tài hùng biện? Trong khi viết, nếu phải dùng mỗi lúc để suy nghĩ nên đánh dấu nào, thì làm sao chép kịp người của người, hay ghi cho kịp người học của mình?

Học phải chọn sách. Học về hỏi, ngã, không có gì qua từ đi, từ đi, từ vi. Những người có tiếng là viết đúng chính từ, như Phan Khôi, Phan Văn Hùm, những người thú nhận rằng không có dụng cụ nào học là từ đi để tra cứu, mỗi lần trí nhớ của họ hỏi họ. Ngày nay, những người đi, họ viết tiếng Việt làm nên để viết nghĩa và đi học chữ tiếng Việt, thật là khó tìm. Một vài quyển này còn lưu hành, những người viết chữ về về đi chính từ.

Học trong từ đi là một việc rất mau chán. Vì vậy mà còn có một loại học mau, người có nhu cầu kếp từ. Loại học học này đưa vào những người xét sau đây:

Trong tiếng Việt, tiếng thanh hỏi nhiều hơn tiếng thanh ngã. Vậy ta học từ học học tiếng thanh ngã, ít ít từ công học. Còn từ học học tiếng nào thật là, là to cho thanh hỏi.

Hỏi, Ngã các từ kép

Tác Giả: Nguyán Háu Tân
Thứ Ba, 09 Tháng 2 Năm 2010 13:14

Trí nhä muän đä c chä c chän, cän nän vän däng tät cä các cä quan, tai nghe, mät nhìn, tay viät. Phän lä tai đã đä c chú träng räi. Còn nän cho quen mät, bäng cách đä c kä và nhiäu nhäng sách đánh däu đäng, nhäng bän viät tay đánh däu đäng. Và nhät là täp đánh däu cho quen mät, quen tay nhäng đäng ngoài, däu häi rõ ràng vä hình kéo xuäng, sau khi đã vòng tròn, däu ngã rõ ràng kéo lên, sau khi đã vòng tròn. Tay, mät, tai hiäp nhau làm cho phän máy móc cäa trí nhä đä c vän däng đäy đä, thì sä nhä càng chäc.

Räi cũng phäi làm cho phän thông minh cäa trí nhä làm viäc, đä täp luyän và đä cäng cä nhäng đäu đã häc đä c väi mät cách máy móc. Väy cän phäi suy nghĩ, đä tìm cái lý cäa sä viäc (nghĩa là cái lä vì sao phäi đánh däu ngã) và nhäng liên quan cäa các viäc. Đây là mät công cụ cä đòi läm hiäu biät. Väy xin xét ä chäng sau.

Phäng Pháp Bác Häc

Phäng pháp bác häc này đòi häi nhiäu hiäu biät vängä âm häc, đä áp däng nhäng đänh luät sä biän di cäa âm thanh, và vätäng nguyên häc, đä tìm tòi gäc rä cäa mäi tiäng.

Ngä âm häc và täng nguyên häc là hai khoa rät khó. ä Âu Mä, vào träng đäi häc, ngängäi ta mäi khäi sä cho häc các khoa này, còn täng bäc trung häc trä xuäng, chä nói cho biät thoáng qua thôi. Mà khi đã häc xong räi, phäi có óc tìm tòi, khiän suy diän mäi täng mình khäo cäu thêm đä c. Vì väy mà phäng pháp bác häc đä c nhä c đän sau đây không phäi đä cho ai cũng dùng đä c.

Đäi väi tiäng Viät, hai đänh luät sau đây cäa ngä âm häc giúp cho chúng ta räi nhiäu tia sáng và vän đä häi ngã:

Nhäng âm thanh thäng có xu häng có gän tính chät väi nhäng âm thanh đi cäp väi mình. äy là luät thuän thäng âm

Nhäng âm thanh thäng biän chuyän ra nhäng âm, thanh có gän tính chät väi mình.

Hỏi, Ngã các từ kép

Tác Giả: Nguyễn Hữu Tân
Thứ Ba, 09 Tháng 2 Năm 2010 13:14

Đây không phải là để khảo cứu về ngữ âm học, nên xin phép không dùng lâu nay hai luật này, mà chỉ áp dụng chúng nó vào vấn đề hỏi ngã mà thôi.

Do theo sự khảo cứu phần thanh điệu, ta thấy rằng thanh hỏi đi vào bậc nhất, ta thấy rằng thanh hỏi đi vào bậc bằng. Về luật thanh điệu âm mạch cho ta biết rằng nó thuộc ngữ điệu cấp với ngữ thanh hỏi, ngang, và sắc là ngữ thanh điệu tính chất với nó. Ví dụ như:

Hỏi đi cấp với hỏi: bôn thừ, mừng mừng

Hỏi đi cấp với ngang: thừn thừ, mừng mừng

Hỏi đi cấp với sắc: khoe khoen, lập lập

Còn thanh ngã đi vào bậc trầm, gieo với ngữ thanh huyền, nặng. Về luật thanh điệu âm mạch cho ta biết rằng nó thuộc ngữ điệu cấp với ngữ thanh ngã, huyền, nặng là ngữ thanh điệu tính chất với nó. Ví dụ như:

Ngã đi cấp với ngã: bãi hải, lo đò

Ngã đi cấp với huyền: bão bùng, hiên ngõ

Ngã đi cấp với nặng: nhão nhót, chòm rãi

Nếu để ngữ tính cách trên, chúng ta có thể nêu được cái thông lệ thực tiễn để tìm tiếng nào có thanh ngã (luật Nguyễn Đình)

Tiếng có thanh ngã là ngữ tiếng đi cấp với tiếng thanh ngã, nặng hay huyền

Tuy nhiên, thông lệ này có một ngoại lệ. Để cố gắng sự thấy rằng sự này không phải là ít, và phần ngữ pháp bác học, tuy đòi hỏi rất nhiều hiểu biết và suy nghĩ, vấn đề không bằng phần ngữ pháp tự nhiên.

Khoa học nguyên học, áp dụng vào tiếng Việt, cho ta biết rằng ngữ tiếng hỏi hàng, hoặc bị chuyển ra, thuộc ngữ thanh điệu với thanh cấp.

Hỏi, Ngã các từ kép

Tác Giả: Nguyán Há Tân
Thứ Ba, 09 Tháng 2 Năm 2010 13:14

Nhá ba thanh ngang, sác, hái bián chuyán qua lái vái nhau. Ví dá : chá ..cháa; miáng...miáng;
cánh...kiáng; cháng...cháng; thá...thá

Còn ba thanh huyán, náng, ngáã, bián chuyán qua lái vái nhaá. Ví dá : rá ..rái, chám...chám;
cá ..cáu; lá ... lá ; cáng....cáng.

Náu đáo ngá cá tính cách này, chúng ta có thá nêu đá cá cái thông lá thác tián đá tìm tiáng nào có thanh ngá

Tiáng có thanh ngá là nháng tiáng do tiáng thanh ngáã, náng, huyán bián chuyán ra

Ngoài ra còn nháng tiáng Hán Viát mà cách phát thanh theo nháng đánh luát phián táp, và sá áp dáng các đánh luát áy cháa chác gì đán gián hán là theo pháng pháp tánhiên là hác ngay cho thuác lòng. Lái các đánh luát này có rát nhiáu ngoái lá, mà nhá cho đá cá và cho đá, cũng cán phái hác thuác lòng. Váy thì, làm thá nào, ván khó tìm mát pháng pháp, duy lý dá dàng, cho váa tám thác đáng cáa bán dân.

Tát hán là dùng pháng pháp tánhiên, đã dá dàng, còn đám lái nhiáu thành tích tát đáp.

Tuy váy, nháng đánh luát ká trên ván có giá trá là nháng kim chá nam cho nháng nhà kháo cáu, đá tìm tòi chính tá và đán chá tiáng Viát. Giá trá cáa nó là giá trá cáa mát pháng pháp bác hác, và chá có giá trá áy trong đáa hát cáa kháo cáu. Cá đám ra ngoài đáa hát áy và biên thành nháng thông lá thác tián, cháa át là háp vái kinh nghiám cáa khoa sá phám.

Trái lái, náu ta đã dùng pháng pháp tánhiên mà hác thuác lòng rái, lái áp dáng thêm pháng pháp bác hác đá kháo chính và cáng cá trong trí nhá nháng đáu đã hác đá cá, thì là mát viác thêm hay.

Đác sác cáa khoa hác không phái là đáng nái mát phát kián nào, mà á nái sá tìm tòi và phát kiám thêm mãi. Ván đá hái ngáã không phái á trán trong luát Nguyán Đánh và luát tá thánh.

Hỏi, Ngã các từ kép

Tác Giả: Nguyễn Hữu Tân
Thứ Ba, 09 Tháng 2 Năm 2010 13:14

Đúng vào một số cách khác, rồi một nhóm quang khác, chắc chắn sẽ tìm thấy ví dụ khác có thể giúp cho ta hiểu rõ thêm vấn đề.

Như có người (Đoàn Phú T, Nguyễn Tuân, Thạch L...và chúng tôi) nghĩ rằng tiếng Việt nam là một tiếng "nhạc ý" (nghĩa là dùng âm thanh cao, thấp, dài, ngắn mà diễn ý), khác hẳn tiếng Tàu là một tiếng "hình ý" (nghĩa là dùng nét vẽ mà thể hiện ý). Thế thì, hình hay ngã, tất phải có quan hệ với ý của tiếng dùng. Như để nghiên cứu này, chúng tôi chỉ có ý mách rằng có thể khảo cứu và suy luận thêm về vấn đề hình hay ngã, chắc chắn để nhận ý lập một cái luật nào mới.

Để có nên nghiên cứu bằng thuật dùng thẻ (fiche). Thẻ này là những mảnh giấy rời rời. Trên mỗi thẻ, ta nêu một tiếng đơn ngữ, kèm theo những từ ngữ đi kèm mà ta cần chép để (nghĩa tiếng, gốc tiếng, luật về ngữ âm hình) và những nhận xét hay giải thích riêng của ta. Khi có đủ bản rồi, ta chú ý khó quy nạp những nhận xét, biết đâu ta chẳng tìm được cái gì hay để về vấn đề?

Trích từ <http://vietsciences.free.fr>